

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.17 (3377) ●

● ЧАЦВЕР, 8 МАЯ, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Кветкі ў вясновай траве
На круглым сталі ў Мінску гаварылася: меншыя этнасы — раўнапраўныя з большымі ў плыні грамадскага жыцця
Стар. 2

З Чарнобылем у сэрцы
Напрыканцы красавіка рэха буйнейшай тэхнагеннай катастрофы мацней чуюцца па ўсім свеце
Стар. 3

Лазовыя фантазіі
Адметныя сувеніры з беларускім каларытам можна набыць на мінскай Камароўцы
Стар. 4

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Буслы ляцяць над межамі

У Новасібірску ўжо восьмы раз праходзіў вялікі веснавы фестываль дзіцячай творчасці

Новасібірскі цэнтр беларускай культуры штогод праводзіць вялікі фэст “Ад Палесся да Сібіры нясіце, буслы, вясну!”. Сёлета свята з паэтычнай назвай сабрала больш за 350 удзельнікаў. З’ехаліся юныя таленты не толькі з раёнаў і гарадоў вобласці, але і з Томска, і нават з казахстанскага Паўладара. Удзельнікам фэсту накіравалі вітанні Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур Беларусі, Міністэрства культуры Новасібірскай вобласці, удзельнікі Сібірскага акруговага семінара “Дружба народаў — адзінства Расіі”, які праходзіў у Новасібірску. Усе прызналі: фэст мае высокі ўзровень, інтэрнацыянальны характар і статус міжнароднага.

Юныя таленты выявілі сябе ў сольных і харавых спевах, танцах, ігры на розных інструментах. Удзельнічалі зусім малыя артысты, накіраваныя ў гурт “Надзея” з Паўладара. Дарэчы, госці з Казахстана і сталі сёлета ўладальнікамі Гран-пры фестывалю. Мы лічым, што ўсё было арганізавана на вельмі

Юныя артысты з гурта “Івалён” — у ліку лаўрэатаў фестывалю

высокім узроўні. Аднак самі сябе хваліць не будзем — прапануем уражанні пра нашу імпрэзу госці Любові Богнат, старшыні этнакультурнага аб’яднання “Беларусь” з Паўладара.

“Сёння ў нашай хаце свята! Калі ласка, у нашу хагу! Гэй, рады спаткаць! Гуляць дык гуляць!” — напісала нам пасля фэсту суайчынніца. — Гэтыя словы з вядомай на Беларусі песні добра перадаюць мае адчуванне шыкоўнага свята.

Думаю, з тым пагодзіцца і іншыя ўдзельнікі, госці. Наша дэлегацыя з Казахстана была прадстаўлена гуртом “Надзея” і ансамблем дзяўчат “Світанак”. Мы змаглі прыехаць на фэст, удзельнічаць у конкурсах, выставах, майстар-класах, семінарах дзякуючы Пагадненню аб творчым супрацоўніцтве паміж Новасібірскім цэнтрам беларускай культуры і нашым Культурным цэнтрам “Беларусь”. А заключана яно ў 2010 годзе, каб развіваць дружэлюб-

ныя стасункі паміж прыгранічнымі рэгіёнамі. Праект, дарэчы, падтрымлівае і Асамблея народа Казахстана Паўладарскай вобласці.”

Далей Любоў Богнат заўважае: вясна — гэта цудоўны час абнаўлення зямлі, калі наваколле поўніцца спевамі птушак, першымі пахамі кветак, вяртаюцца з выраю буслы. А чакаюць іх як на Палессі, так і ў Сібіры, Казахстане, дзе ўжо больш за стагоддзе жывуць беларусы. → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Час збіраць спадчыну

Іван Іванаў

Да 500-годдзя з моманту выдання Францыскам Скарынай першай кнігі ў Беларусі будзе ўпершыню выдадзены поўны збор прац беларускага першадрукара

У Нацыянальнай бібліятэцы прэзентаваўся першы том з поўнага збору прац першадрукара. Унікальны агульнанацыянальны праект па факсімільным узнаўленні кніжнай спадчыны Скарыны рэалізуецца з удзелам шэрагу міністэрстваў і Нацыянальнай бібліятэкі. Праект прымеркаваны да 500-годдзя айчыннага кнігадрукавання, яго ініцыятарамі і асноўнымі выканаўцамі сталі Банк БелВЭБ і Нацыянальная бібліятэка.

Шматтомнае выданне ўключыць усе кнігі, надрукаваныя Францыскам Скарынай у Празе (1517—1519) і Вільні (1521—1525). У рабоце выкарыстоўваюцца электронныя копіі кніг першадрукара, якія захоўваюцца ў бібліятэках і музеях Беларусі, Расіі, Украіны, Германіі ды іншых краін. Факсімільнае выданне з максімальнай паўнатаю ўзнаўляе кнігі Скарыны, яны суправаджаюцца каментарыямі навукоўцаў, перакладамі прадмоў і пасляслоўяў асветніка на сучасныя беларускую, рускую і англійскую мовы.

Дарэчы. Сёлета Руская праваслаўная царква адзначала 450-я ўгодкі выдання першадрукаром І. Фёдаравым “Апостала”. 14 сакавіка сінод РПЦ зацвердзіў і Днём праваслаўнай кнігі. Палачанін Скарына, як бачым, пачаў свой асветніцкі подзвіг амаль на паўстагоддзе раней, чым Іван Фёдарав, ураджэнец Вілейшчыны.

РАЗАМ

Па-сяброўску шчыра і даверліва

Веснавыя прыезды ў Беларусь прадстаўнікоў дыяспары, якія актыўна працуюць са СМІ, даюць ім шмат уражанняў і добрыя стымулы для дзейнасці

Іван Іванаў

Мы не раз і раней сустракаліся з калегамі-журналістамі, пазаштатнымі аўтарамі, якія пішуць пра справы беларускіх замежных суполак і ў “Голас Радзімы”, на штогадовай выставе “СМІ ў Беларусі”. Сёлета яна ладзілася сумесна з форумам “ТБА-2014” — так павялося з мінулага года. “Сімвалічна, што форум “ТБА-2014” і выстава “СМІ ў Беларусі” праходзяць разам. Па-за інтэрнэтам традыцыйныя СМІ сён-

ня ўжо немагчыма ўявіць. Відавочна, што прасоўванне інавацыйных тэхналогій у айчынную медыясферу — фундамент яе поспеху,” — гаварылася ў прывітанні, якое накіроўваў Прэзідэнт Беларусі гасцям і ўдзельнікам гэтых мерапрыемстваў.

Магчымаць паглядзець, на якім узроўні працуюць друкаванія, электронныя СМІ, абмяняцца досведам уласнай работы і паказаць на стэндзе апарата Упаўнаважанага свае выданні, спецвыпускі ў мясцовай прэсе нашы суайчыннікі вельмі

цэняць. Важна і тое, што землякі могуць дома пабываць, з сябрамі ды родзічамі сустрэцца. Улічваючы пажаданні мінулых гадоў, апарат Упаўнаважанага спецыяльна ладзіць для гасцей і пяцідзённы семінар-практыкум. Сёлета ў ім удзельнічалі актывісты беларускага руху з Латвіі, Эстоніі, Польшчы і Расіі — усяго 9 чалавек. Больш падрабязна пра сустрэчы, у тым ліку і ў Полацку, пра свае адчуванні раскажа журналістка з Цюмені Людміла Бакланова — тэкст рыхтуецца ў на-

ступны нумар. Я ж быў сведкам, як па-сяброўску шчыра, даверліва, па самых надзённых этнаканфесійных пытаннях ішла размова гасцей з Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Леанідам Гулякам. Нагадаем, у Беларусі дзейнічае 1600 праваслаўных храмаў, 430 касцёлаў, а увогуле ёсць прадстаўнікі 23 канфесій. Варта нагадаць: у Беларусі цяпер жывуць прадстаўнікі больш чым 140 нацыянальнасцяў. Як дзяржаве ўдаецца ўлічваць інтарэсы вялікіх і

малых супольнасцяў? Пра гэта і вялася размова.

Госці дзяліліся думкамі, як далей развіваць узаемадзеянне дзяржавы з беларускай дыяспарай. Дарэчы, досвед у гэтых пытаннях назапашаны вялікі. У прыватнасці, фінальным мерапрыемствам вялікага Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур у чарговы раз пройдуць сёлета ў Гродне. Паўдзельнічыць у гэтым адметным інтэрнацыянальным свяце запрасілі і суайчыннікаў з замежжа.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Буслы ляцяць над межамі

У народных танцах, што выконваюць дзеці, ёсць асабліва прыгажосць

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

“Мы, дзеці і ўнукі перасяленцаў з Бацькаўшчыны, маем да яе неадольнае духоўнае прыцяжэнне, — прадаўжае суайчынніца. — Мы зберагаем памяць аб зямлі продкаў, успамінаем разам са старэйшымі пошум запаведных лясоў, блакітныя азёры роднай зямлі. Сапраўднае свята сэрца і душы падарыў нам фэст-конкурс у Новасібірску. Дзеці танцавалі “Лявоніху” і “Крыжачок”, спявалі “Купалінку” ды іншыя народныя песні, гралі на балайках, гармоніках. Мы смяліся, і жартавалі, і журыліся, слухуючы крык жураўлёў з Палесся, успаміналі “Калыханку маці” — і ўсё дзякуючы фэсту, які збірае аматараў і знаўцаў беларускай творчасці”.

Нашы госці з Казахстана замілоўваліся, шчыра здзіўляліся ўменню і маленькіх удзельнікаў конкурсу “схапіць” манеру народных спеваў. Непасрэднасць, жаданне жыць у плыні самабытнай культуры беларусаў далёка за межамі гістарычнай Радзімы ўласцівыя канкурсантам. На сцэне было шмат розных артыстаў у адметных нацыянальных строях, радала вока глядачоў багацце народных арнаментаў. Беларусы з Казахстана разыгралі абрадавую карцінку “Тукане Вясны”: у кошы-

ках з ручнікамі вынеслі печыва-“жаваранкі”, частавалі імі ўсіх, потым спявалі “Чаму ж мне ня пець” — адну з любімых песень Ларысы Александроўскай — першай народнай спявачкі Беларусі, у якой сёлета 110-гадовы юбілей.

Шмат радасці, яркіх эмоцый было ва ўдзельнікаў конкурсу з Казахстана на цырымоніі ўзнагароджання: Гран-пры фэсту, прыгожыя кубкі і дыпламы атрымаў гурт “Надзея”. “Шчаслівыя, мы радаліся не толькі сваім поспехам, але і таленавітым выступам іншых, — напісала Любоў Богнат. — Вялікі дзякуй фестывалю, журы, Міністэрству культуры вобласці, супрацоўнікам Новасібірскага цэнтра беларускай культуры і яго дырэктару Ніне Васілеўне Кабанавай за выдатную магчымасць: сабрацца разам на свяце любові да нашай Бацькаўшчыны. З такімі талентамі, працавітымі людзьмі — будзе вечна жыць Беларусь, якая святкуе сёлета 70-ю гадавіну вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Паклонімся памяці тых, хто яе вызваляў! І хай буслы прыносяць цераз усе межы кожнаму з нас, беларусаў, ды як мага даўжэй, па вясне добрых весткі, першыя пралескі і звонкія песні”.

Супрацоўнікі Новасібірскага цэнтра беларускай культуры

ПРЫЗНАННЕ

Віншаванне ад маэстра

У Саюзе кампазітараў Беларусі — папаўненне з Казахстана

Пад час нядаўніх Дзён культуры Беларусі ў Казахстане адбылася важная і для мяне асабіста падзея. У пасольстве Рэспублікі Беларусь у Астане Міністр культуры Барыс Святоў у прысутнасці Пасла Анатоля Нічкасава ўрачыста ўручыў мне пасведчанне сябра Саюза кампазітараў Рэспублікі Беларусь. На ўрачыстасці прысутнічалі мае старэйшыя калегі па працы ў Казахскім нацыянальным універсітэце мастацтваў — кампазітары, заслужаныя дзеячы Рэспублікі Казахстан Серык Еркімбакаў і Кенес Дуйсекееў. Не абышлося і без музыкі: пасля ўручэння пасведчання студэнт універсітэта Жансултан Жумагаліеў выканаў для ўдзельнікаў урачыстасці маю песню “Журавінка” на верш беларускага класіка Рыгора Барадудзіна. Акампанаваў спеваку я сам.

Дзмітрый Астаньковіч — з пасведчаннем

Потым у нас была цёплая, сардэчная гутарка з Міністрам і паслом. Мы гаварылі пра тое, як надалей можа ладзіцца супрацоўніцтва паміж кампазітарамі Казахстана і Беларусі. Магчыма, з часам нашы ідэі будуць увасоблены ў жыццё. Мне гэта цікава, бо сам маю карані з Беларусі: належу да старажытнага шляхецкага роду

Атрымаў я і такі віншавальны тэкст з грамадскага аб'яднання “Беларускі саюз кампазітараў”: “Паважаны Дзмітры Віталевіч! Віншую Вас з уступленнем у шэрагі Беларускага саюза кампазітараў — найбольш значнага грамадскага аб'яднання ў краіне, якое адзначыла сёлета 80-годдзе з часу заснавання. Спадзяюся, што вы прымеце актыўны ўдзел у рабоце нашага Саюза, і гэта будзе садзейнічаць развіццю двухбаковых адносін у галіне культуры паміж нашымі краінамі ды на прасторах Садружнасці Незалежных Дзяржаў. З павагай — старшыня, народны артыст СССР і Беларусі І. М. Лучанок”.

Я вельмі ўдзячны Ігару Міхайлавічу Лучанку, кампазітару-легендзе, за віншаванне ў мой адрас, за аказаны мне давер. Паспрабую актыўна ўдзельнічаць у працы творчага саюза, які ён узначальвае, і спрыяць умацаванню сяброўства паміж братнімі народамі. Вельмі каштоўнымі для мяне сталі і падарункі ад Саюза кампазітараў Беларусі — дыскі з музыкай Ігара Лучанка і Ганны Кароткінай.

Для мяне вялікі гонар знаходзіцца ў саюзе з такімі прафесійнымі музыкамі ды супрацоўнікамі з імі.

Дзмітрый Астаньковіч,
член Саюзаў кампазітараў
Казахстана і Беларусі

ПОШУКІ ЗГОДЫ

Кветкі ў вясновай траве

На круглым сталі ў Мінску гаварылася: меншыя этнасы — раўнапраўныя з большымі ў плыні грамадскага жыцця

Іван Ждановіч

Ідучы на круглы стол, прысвечаны пытанню нацыянальных меншасцяў, я пабачыў на газоне пры ДOME дружбы яркія жоўтыя і белыя першацветы. І як жа яны ўпрыгожваюць веснавы дыван травы! Гэтаксама, падумалася, і “кветкі з розных палёў”, як назваў паэт прадстаўнікоў розных нацый, могуць надзвычай узбагаціць жыццё карэннага народа. Праўда, патрэбныя для таго і пэўныя ўмовы. Большасць жа сама за сябе пастаіць, а меншасцям — патрэбная падтрымка. Грамадская, а часам і дзяржаўная. Таму і надаецца ў Еўропе немалая ўвага пытанню этнічных меншасцяў. Як вядома, у шэрагу дзяржаў меншыя этнасы паводле канстытуцый раўнапраўныя з большымі, у тым ліку і з тытульнымі нацыямі, на прававым полі. Часам, аднак, такія добрыя намеры застаюцца, як кажуць, толькі на паперы. І сённяшнія канфлікты — напрыклад, ва Украіне — сведчаць: гуляць з нацыянальнымі пачуццямі людзей не варта.

Карысны досвед розных краін у рабоце з этнаменшасцямі, па абароне іх законных правоў абагульняе Еўрапейскі Цэнтр па пытаннях меншасцяў (ЕЦПМ). Штаб-кватэра яго — у нямецкім Фленсбургу. Спецыялісты цэнтра вывучаюць, як лепш прадухіляць міжэтнічныя канфлікты, выбудоваць кантак-

ты дзяржавы з дыяспарай, весткі міжкультурнага дыялогу ў грамадстве. “Мы дапамагаем тэарэтыкам знаходзіць агульную мову з практыкамі, выбудоваем масты

ца супрацоўніцтва, а нядаўна ў Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі ладзілася адначасова прэзентацыя зборніка “Пытанні

замежных спраў Сяргей Лукашэвіч заўважыў, што адна глава “беларускага досведу” ў немалой кнізе — гэта яўна малавата: “толькі пачатак шляху”. Значыць, будуць і новыя

даследаванні, бо і Еўрасаюз, і Беларусь зацікаўлены ў падобных кантактах. Прапанавана было скарыстацца вялізным пластом матэрыялаў па вызначанай тэматыцы, якія падаюцца ў апарат Упаўнаважанага — на штогадовы конкурс СМІ і журналістаў, а таксама Базай дадзеных, якую больш за 35 гадоў збірае прафесар Адам Мальдзіс і яго папличнікі-энтэзіясты. Дэпутат Сейма Латвіі, кіраўніца беларускай суполкі “Прамень” з Рыгі Алёна Лазарава прывяла цікавыя прыклады таго, як плённа развіваецца супрацоўніцтва беларускай дзяржавы з дыяспарай і як латышская дзяржава працуе з этнічнымі меншасцямі, у тым ліку і з Саюзам беларусаў Латвіі.

Прадстаўнікі розных рэгіёнаў Беларусі таксама прыводзілі яркія прыклады таго, як дружна ўмеюць жыць у нас людзі розных нацыянальнасцяў. Але адкуль у беларусаў такі досвед павагі да іншых этнасаў? І гучаў адказ — праз шматлікія канфлікты, войны народ вучыўся “не загоптваць чужыя кветкі” і старанна даглядаць свае. Бо, як вядома, хто ведае і цэніць сваю культуру — той і чужую будзе паважаць.

Удзельнікі круглага стала ў мінскім ДOME дружбы

паміж імі і разглядаем этнічныя меншасці не як праблему — як дадаваць рэсурс для развіцця грамадства, — казала на круглым сталі ў Мінску дырэктар рэгіянальнага падраздзялення ЕЦПМ на Каўказе Эва Хылінскі. Як ні дзіўна, менавіта праз Тбілісі ўплывовая еўраструктура вядзе маніторынг сітуацыі з нацменшасцямі ў Беларусі. Парцінёрамі ж цэнтра ў нас выступаюць Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур і Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за мяжой “Радзіма”. Па іх ініцыятыве і паглыбляец-

меншасцяў у Рэспубліцы Беларусь, Еўропе і ў свеце” ды праходзіў круглы стол “Правы меншасцяў і мясцовае кіраванне: аптымальны варыянт”.

За круглым сталом сабраліся прадстаўнікі міністэрстваў і ведамстваў, грамадскіх арганізацый, парламентаў Беларусі ды Латвіі, дыпрадстаўніцтваў, суарганізатары праекта з Грузіі ды Германіі. Шмат гаварылася пра тое, што беларускі досвед работы з прадстаўнікамі этнасаў, рознымі этнагрупамі варта пераймання. Пры тым прадстаўнік Міністэрства

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

З Чарнобылем у сэрцы

Напрыканцы красавіка рэха буйнейшай тэхнагеннай катастрофы мацней чуецца па ўсім свеце

Рыгор Арэшка

Як вядома, аварыя на Чарнобыльскай АЭС адбылася ў ноч з 25 на 26 красавіка. Аднак адразу ўціхамірыць ядзерны рэактар людзям не ўдалося. Пра тое нагадала нам масквічка Людміла Максімчук. “Мой муж, Уладзімір Максімчук, генерал-маёр унутранай, дакладней, пажарнай службы, стаў актыўным ліквідатарам наступстваў Чарнобыльскай катастрофы: кіраваў зводным атрадам пажарнай аховы на ЧАЭС і непасрэдна ўдзельнічаў у тэшэнні малавядомага пажару ў ноч з 22 на 23 мая 1986 года на чацвёртым энергоблоку атамнай станцыі, — паведаміла ў рэдакцыю пісьменніца. — Пазней ён удзельнічаў і ў ліквідацыі іншых аварыяў і катастроф. Уладзімір Міхайлавіч памёр 22 мая 1994 года ў выніку невылечнай хваробы-прысуду з дыягназам: Чарнобыль”. У 2003-м яму пасмяротна прысвоена званне Героя Расіі — першаму срод пажарных, што ўдастоены такой ўзнагароды ў мірны час.

Як мы пісалі ўжо, на вершы жонкі Героя беларус з Казахстана Дзмітрый Астаньковіч стварыў песню-гімн “Гінуць першыя”. Вершы ўзяты з кнігі Людмілы Максімчук “Чарнобыльскі слоўнік чалавецтва”, яе можна знайсці ў інтэрнэце. У кнізе шмат звестак аб катастрофе, яе наступствах са спробамі аўтара асэнсаваць Чарнобыль як жорсткую заканамернасць свету, у якім шмат і іншых бедстваў ды войнаў. Аўтарка лічыць, што “Чарнобыль — не толькі прыватны выпадак, які выліўся планетарнай катастрофай. Чарнобыль — гэта вынік і мера чалавечага стаўлення да свету, да жыцця,

адзін да аднаго”. Людміла Максімчук прысвяціла кнігу тым, хто страціў родных і блізкіх у Чарнобыльскай ці аналагічных сусветных катастрофах, і ўсім іншым, якія засталіся ў спісах жывых. “Кніга аформлена аўтарскімі ілюстрацыямі і звернутая да тых, каму не абьякавыя лёсы іншых людзей і заўтрашні дзень чалавецтва”, — гаворыцца ў прадмове да яе.

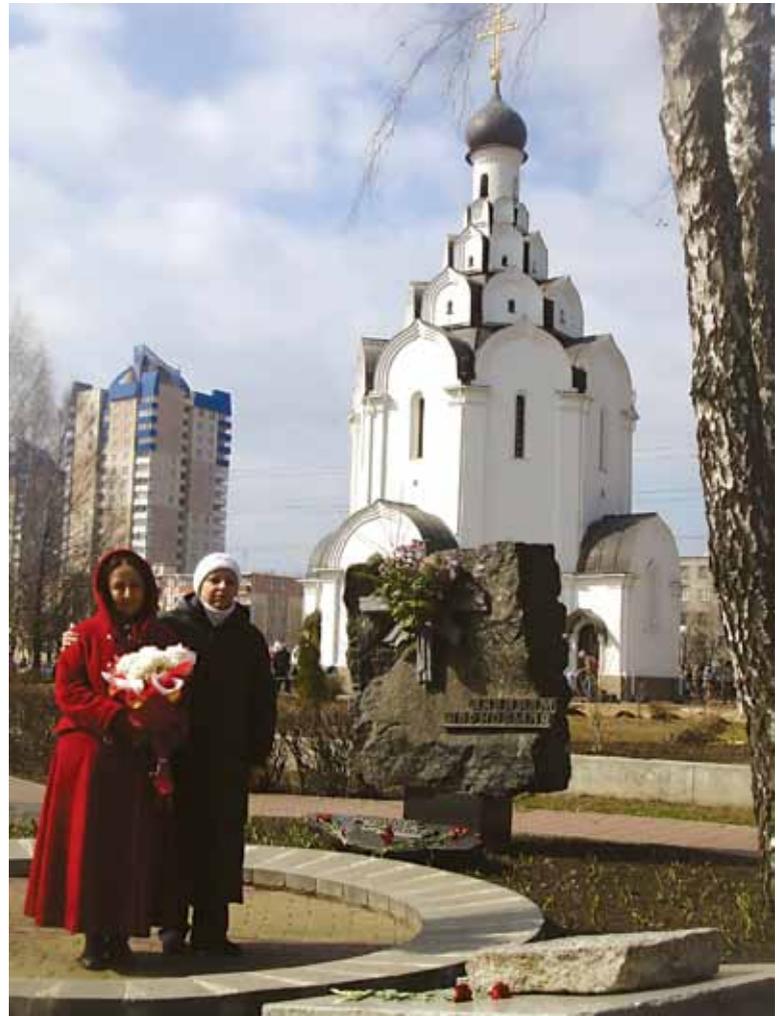
У кнізе Людмілы Максімчук ёсць фрагменты, якія маюць дачыненне да Беларусі, аповеды пра перасяленцаў з прычарнобыльскіх рэгіёнаў нашай краіны і жыццё на тых тэрыторыях. Вось адзін з іх. “ПАСЛЯ... Пасля Чарнобыля. Прайшло 25 гадоў. (Кніга напісана тры гады таму. — Рэд.) Што змянілася ў нашай краіне і ў цэлым свеце за гэты тэрмін? Змянілася, вядома, многае. Ці заўсёды да лепшага???

15 красавіку 2011 года ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі была адкрыта выставачная экспазіцыя “Беларусь: 25 гадоў пасля Чарнобыля”. Выстава ўразіла, асабліва карціны... У той жа дзень пачаўся IX міжнародны інфармацыйна-метадычны семінар па пытаннях пераадолення наступстваў Чарнобыльскай катастрофы, арганізаваны МНС Беларусі, апаратам Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў, Беларускай праваслаўнай царквой. Мне давалося быць там, сказаць Слова пра подзвіг у Чарнобылі. Атрымалася пабываць і ў Хатыні, успомніць аб нявінных ахвярах Другой сусветнай вайны. Разам з дачкой, якая прыехала ў Мінск на гастролі з філарманічным сімфанічным аркестрам Беларусі, пабывалі ў выдатным праваслаўным храме-помніку ў гонар іконы Божай

Маці “Адшуканне загінулых”, усклалі кветкі да памятных знакаў “Ахвярам Чарнобыля” і “Камень міру Хірасімы”. Рада наогул, што ўдалося паглядзець краіну, пазнаёміцца з людзьмі. Прыемна было сустрэцца з выдатнымі прадаўжальнікамі традыцый пажарнай аховы у Камандна-інжынерным інстытуце МНС Беларусі ды ў Інстытуце перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі МНС, базавай арганізацыі дзяржаў-удзельніц СНД па навучанні кадрў у галіне папярэджання і ліквідацыі надзвычайных сітуацый.

...Цяжка ацаніць усё, што здарылася за 25 гадоў пасля Чарнобыля, але тут, у Мінску, я востра адчула, што людзі могуць выжыць і адбыцца ў цывілізаваным свеце, нягледзячы на тое, што “Чарнобылі” ды “Фукусімы” — супраць”.

А наш суайчыннік Алег Кандыба, які ўзначальвае Маскоўскі клуб беларусаў, сам быў “87 сутак у радыеактыўным пекле”. Пра тое ён раскажа ў тэксце “Чарнобыльская бяда”, які ілюстравіць здымкамі з уласнага архіва ды разаслаў напярэдадні памятнай даты па розных інстанцыях і выданнях. У 1986-м вайсковец Кандыба жыў у былым класе хіміі Чарнобыльскай школы-інтэрната, быў у ліку тысяч іншых ліквідатараў. “Акрамя саркафага, вялізнага жалезабетоннага збудавання, які перакрыў асноўную крыніцу радыяцыі (рэактарную залу), велізарная праца была праведзеная па замене дахаў II, III, IV блокаў, будынка ХЖТО (хранилище жидких и твердых отходов. — Рэд.) ды іншых збудаванняў, — піша Алег Кандыба. — На некаторых аб’ектах

Л. Максімчук з дачкой ля мінскага храма і помніка “Ахвярам Чарнобыля”

з-за падвышанай радыяцыі працоўны дзень вымяраўся ў хвілінах, затым — у санпрапускнік: адмывацца, пераапрацавацца. Асабліва доўга даводзілася адмываць валасы: мыш, мыш, а яны ўсё “звіняць” пры паднясенні прыбора дазіметрыста. Даводзілася цягнуць і такое: піць, мыцца і чысціць зубы вадой з-пад крана нельга, для гэтага выкарыстоўвалі мінералку. Усюды перамяшчаліся з “пялёсткамі” — маскамі ЛП-200 на твары. Праўда,

многія ліквідатары праз тыдзень знаходжання ў 30-кіламетровай зоне не заўсёды своечасова прымалі душ, пераапрацаваліся, ды і курыць не кідалі, нягледзячы на вялікія штрафы. Здароўя і даўгалецця ім гэта не дадало... Асабліва трэба адзначыць высокую арганізацыю ўсіх работ, патрыятычнасць, адказнасць удзельнікаў ліквідацыі наступстваў аварыі на ЧАЭС. Пастаўленая на той момант задача была выкананая”.

СЦЕЖКІ ПАМЯЦІ

Як мая мама стала партызанкай

Бывае, часу ўсё не хапае, каб душэўна пагаварыць з блізкім чалавекам, выслухаць і нават запісаць яго ўспаміны. А ў мяне такая шчырая размова, на шчасце, адбылася.

Жыла мая мама, Вольга Адамаўна Краўчанка, на Гродзеншчыне, у вёсцы Падароск Ваўкавыскага раёна: там і я нарадзілася, вырасла. Самы жаклівы дзень вайны для яе — 13 сакавіка 1942 года. Тады фашысты расстралялі яе бацькоў і паўтарагадовага сына Анатоля, майго брата. За што? Былі родзічамі майго таты, што пайшоў у партызаны. Балючыя ўспаміны разварушыла я маме на пачатку снежня 2012-га, як прыехала да матулі з Казахстана. Дзень кароткі, у чатыры цямнее. Добра паліць у печцы, сесці бліжэй да агню. Мы часта гутарылі з мамай пад гарбатку з душыцы, лісця парэчак і маліны. У апошні дзень перад ад’ездам і атрымалася ў нас шчырая размова.

Я ведала пра трагедыю яе жыцця, але хацелася больш падрабязнасцяў. Як яна засталася жывой? У той дзень таксама дома была. Мама ўспамінала — быццам бачыла кадры таго жудаснага дня. Бацька яе сядзеў ля стала, глядзеў у акно. Вось і пабачыў, як суседнюю хату акружаюць фашысты. Крыкнуў: “Вольга, фашысты, мусіць, прыйшлі разабрацца з сям’ямі партызан. Бяжы, дачка!” А ў суседзях

трое мужчын з сям’і пайшлі ў лес, і мамін муж. “Тата, а як жа сын? Як я яго пакіну?” — заплакала маці. З суседняй хагы ўжо выганялі дзяцей, старога і старую. “Бацька падскочыў да мяне, кінуў кажуху і прашаптаў: “Дачка, з сынамі і ты, і ён загінеце... — вочы мамы поўныя жаху і слёз. — Пра нас не хвалойся, мы сваё пажылі, а ты рагуйся. Застаняцеся з мужам — дзяцей яшчэ нараджаеце. Бяжы!” І адчыніў ёй акно...”

Крычала яна, плакала, а бацька выштурхаў дачку праз вакно і зачыніў яго. Ёй прыйшлося кінуцца ў лес, які пачынаўся за хатай. Слухаючы аповед, дрогкі голас, я бачыла нясцерпны боль у маміных блакітных вачах, паклала руку ёй на плячо: старалася супакоіць. Думала: ёй, 20-гадовай, такая мука была — страціць блізкіх, а самай жыць...

Тры тыдні хавалася ў лесе: пад пагоркам выкапала ямку і днём, згорбіўшыся, у ёй сядзела. Днём сонца прыгравала, уначы падмарожвала. Снег раставаў, раўчукі цяклі ў скоў,

ледзянелі ногі. Ноччу прабіралася ў хату, знаходзіла што паесці, пераабуцца, а раницай — у лес. Вельмі баялася, што фашысты вернуцца і па яе.

Вольга Краўчанка

ўвагу: тут у хату з-за дажджавых хмар зазірнула сонца. Родныя мае сцены... Светла-блакітныя, на вокнах — фіранкі. Партрэт у рамцы майго таты, Анатоля Браніслававіча, якога ўжо няма, іншыя рамы з рознымі фота пад шклом. У адным куце — абраз пад ручніком, у другім — старое піяніна,

на якім любіў пабарабаниць і тата, а пазней і я грала. Каля акна — тумбочка з тэлевізарам. Шафа, тры крэслы, канапа. Проста, нічога лішняга.

Партызаны спрабавалі вывесці да сябе тых, хто выжыў ў вёсцы Дарані. З часам стала вядома, што данёс фашыстам пра партызанскія сем’і мясцовы нягоднік, немцы прызначылі яго старастам. Выпіць любіў — вось, казалі, і прадаў восем сям’яў за бутэльку самагонкі. Здрадніка потым партызаны злавілі і павесілі.

Мамачка і ў старасці не страціла прыгажосці. Капа хвалістых валасоў. Твар у маршчынках. Тонкія вусны сціснутыя, вочы блішчаць ад слізінкаў. Худзенькія, напружаныя рукі цярабяць махры блакітнага абруса. Далей яна згадвае, як яе разам з тымі, хто выжыў, прывезлі ў лес. Муж сустрэў маму, і ёй пачалі лячыць хворыя ногі. Калі ачуныла, побач з тагам была ў групе разведчыкаў. Бог іх, мусіць, ахоўваў: толькі аднойчы тага быў лёгка паранены ў руку. Калі скончылася вайна, бацькі вярнуліся дадому, пачалі пановай адладжаваць жыццё.

Толькі ў сакавіку 1947-га на свет

з’явілася я. Праз два гады — сястрычка Валянціна. А ў 51-м з’явіўся Валерка — у гонар лётчыка Валерыя Чкалава. І яшчэ ў 59-м да нас далучылася дзяўчынка Святлана. “Але мая душа ўсё яшчэ балела: вельмі хацелася мне перапахавання сваіх родных з брацкай магілы ў асобную, — расказала мама. — Праз некаторы час і ўдалося так зрабіць. І быццам нейкая гара звалілася з маіх плячэй, быццам нейкі доўг перад роднымі выканала”.

У мамы былі медаль “За баявыя заслугі”, ордэн Айчынай вайны, юбілейныя ўзнагароды — усе для яе вельмі дарагія. І мая мама для мяне, з цеплынёй думала я на зыходзе таго дня, сапраўднай геранія. Пра тое і казалі ёй, абняўшы за худзенькія плечы.

На наступны дзень мы развіталіся: я паехала ў Казахстан, дзе жыву ўжо больш за 30 гадоў. Мама праводзіла да брамкі, махала на развітанне рукой.

...Да 90-гадовага юбілею не дажыла яна пяць месяцаў, пакінула нас год назад: 27 мая 2013 года. Светлая памяць табе, мая мамачка!

Галіна Жампеісава (Краўчанка), г. Усць-Каменагорск

СВОЙ ШЛЯХ

Лазовыя фантазіі

Адметныя сувеніры з беларускім каларытам можна набыць на мінскай Камароўцы

Іна Ганчаровіч

Сярод 130 гарадоў Беларусі Мінск — адзін з самых папулярных у турыстаў. Госці часам пытаюць: куды схадзіць? Цікавага — вельмі шмат, ды і густы ва ўсіх розныя. Таму я раю сябрам зазірнуць спачатку на Камароўку — гэта, калі хто не ведае, знакаміты рынак у цэнтры, непадалёк ад станцыі метро “Плошча Якуба Коласа”. Там і ацэніце культуру беларускага гандлю і нашыя гастронамічныя прыхільнасці, зможаце набыць шыкоўныя сувеніры.

Наконт апошніх — у мяне ёсць падказка. На адкрытай частцы рынку ёсць павільён, дзе прадаюцца вырабы з лазы. Кошыкі, сталы, крэслы, кашпо — аж вочы разбягаюцца. Заўсёды шмат людзей. Адно прыходзяць проста палюбавацца прыгажосцю, іншыя — набыць нешта натуральнае. Яшчэ бачыла, як бабулькі, прытаміўшыся, проста сядзець на крэслах і гутараць з прадаўцом. Гэта, дарэчы, Анатоль Крашэўскі. Высокі, інтэлігентны, з вельмі прыцягальнай энергетыкай. “Пэўна, я чалавек неблагі, калі да мяне цягнуцца людзі, — гаворыць Анатоль Іосіфавіч. — А ўсё дзякуючы лазе: яе энергія перадаецца ад тонкіх, гнуткіх дубчыкаў. Можна,

вы ведаеце: па біяэнергетычных уласцівасцях лаза — з ліку раслін, якія аддаюць энергію. Толькі настройся — і адчуеш прыліў бадзёрасці, новых сіл, падмыццана настрой”. Вось такі ён, мінскі рамеснік. Модныя акуллары, курткі, шапачка — усё ў тон. Больш падобны да спартсмена, чым на “тату Карла”, які прысвяціў жыццё працы з дрэвам.

Ды ён і сам ніколі не думаў, што зоймецца лозапляценнем. “У маім родзе былі пісьменнікі, музыкі, — расказвае майстар. — Я ж хацеў стаць афіцэрам, паступаў у ваеннае вучылішча, ды не прайшоў па здароўі. Выбраў наш Тэхналагічны інстытут, апынуўся паразмеркаванні ў запаведніку “Барсукі” ў Калужскай вобласці. Затым перайшоў на працу ў Інстытут фізікі высокіх энергій — гэта ў Падмаскоўі. Завочна скончыў вядомы маскоўскі Інстытут імя Пляханова. А як пачаў валіцца Саюз, вярнуўся ў Беларусь. Былі праблемы з грамадзянствам, прапіскай, працай, здароўем — так і апынуўся ў Свята-Елісавецкім манастыры пад Мінскам”.

Якраз тады і ўзнікла там майстэрня па лозапляценні, дзе мой субяседнік атрымаў першыя ўрокі рамяства. “Не, не падумаіце, што

ІНА ГАНЧАРОВІЧ

У лазовай прыгажосці шмат прыхільнікаў

я скарджуся на лёс ці пра нешта шкадую, — бачыць спачуванне ў маіх вачах. — Удзячны людзям, якія працягнулі мне руку дапамогі. Сёння заняты любімай справай. Нашай краме два гады, прадаем і працы маіх сяброў. Прыгледзецца — і пабачыце: з рангу народнага промыслу лозапляценне — а гэта самае старажытнае рамяство ў Беларусі, якое дайшло да нашых дзён практычна не змяніўшыся — перайшло ў вытанчанае мастацтва. І нават стала моднай тэхнікай дэкора. Гляньце, якія вытанчаныя

нашы вырабы! І скажу вам як майстар: у кожны твор, ужыву слова з лексікону мастакоў, акрамя вялікай фізічнай працы ўкладзена шмат добрых думак, намераў і духоўных сіл. Адкрыцеся насустрач гэтай энергіі — і яна абавязкова вас падтрымае”.

Вось такое ў Анатоля Іосіфавіча лозапляценне атрымліваецца: з крэатывам і аптымізмам. Дарэчы, да чэмпіянату свету па хакеі майстар таксама рыхтуе адметныя сувеніры. Так што калі будзеце ў Мінску, то абавязкова загляньце на Камароўку — не пашкадуеце.

ВЕСТКІ

Родныя фарбы

Міхась Чаркашэвіч

Больш за 300 твораў юных мастакоў з розных краін было прадстаўлена на выставе ў мастацкай галерэі “Універсітэт культуры”

Выстава ладзілася па выніках 9-га Міжнароднага конкурсу жывапісу і графікі дзяцей і моладзі “На сваёй зямлі”. Сёлета ў Мінск даслалі свае творы больш за 13 тысяч юных мастакоў з 30 замежных краін, журы выбрала для паказу лепшыя. Аўтарам прапанавалі такія тэмы на выбар: “Бяспечная праца на зямлі”, “Казка”, “Сапраўднае свята”, “Партрэт старога дома”, “Чароўны сад”. Дзякуючы нашым суайчыннікам у замежжы, прадстаўнікам дыпмсіі, інтэрнэту пра конкурс ведаюць ужо далёка за межамі краіны. У чарговы раз сёлета сабрана яскравая калекцыя дзіцячага мастацтва, прычым творы гэтыя — адметныя па прыёмах і тэхніках выканання, у іх ёсць каларыт рэгіёнаў, дзе жывуць юныя аўтары.

Мэта конкурсу “На сваёй зямлі” — не толькі адбор лепшых твораў ды ўзнагарода пераможцаў. Гэта маштабны праект, які спрыяе творчаму, адукацыйнаму і прафесійнаму развіццю ўсіх удзельнікаў. У ягонай плыні праводзіцца Міжнародная канферэнцыя мастакоў-педагогаў “Сучасная мастацкая адукацыя дзяцей і моладзі”, разгортваецца Міжнародны культурна-асветніцкі праект “Перазоў стагоддзяў”. Арганізатары спрабуюць творча выкарыстаць той унікальны матэрыял, што ёсць у фондах конкурсу, аб’яднаць педагогаў і цэлыя навучальныя ўстановы для сутворчасці і абмену досведам.

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Свой дом — для гасцей

Калі часам у беларускіх суполках не хапае сродкаў, каб ладзіць вялікія імпрэзы, то можна скарыстацца досведам Людмілы Дзёмінай і яе сына Сяргея Шылкіна, актывістаў таварыства “Нёман” з Тальяці

Іван Ждановіч

Газета расказвала, што на святочны канцэрт да Дня яднання народаў Беларусі і Расіі да іх прыязджалі землякі з Цюмені: цэлы сямейны вакальны гурт “Спадчына”. І калі мы паікаваліся, як жа яны прымалі-размяшчалі гасцей, то даведаліся: усё было па-свойску. “Сустрэлі гасцей з Цюмені на вакзале ў Самары на дзвюх машынах, шафёрамі былі мой Сяргей і яго сябар, — напісала Людміла. — Колькі станоўчых эмоцый было! Яшчэ рухаўся цягнік, а госці ўжо махалі нам рукамі з вагона. Мы іх сустрэлі, абняліся, расцалаваліся — як быццам ужо даўно ведаем адзін аднаго, ды толькі вось не бачыліся і вельмі засумавалі. Паехалі адразу да мяне дадо-

му, ужо вечарэла. Памыліся з дарогі, пераапануліся, стол накрылі... А далей? Згадалі “інструкцыю” з вясёлай песні: “Толькі зойдзе ў хату госць — будзе ўзята чарка” ды зрабілі ўсё як трэба. Першым быў тост за знаёмства. Госці, дарэчы, жылі ў мяне ў кватэры, і ўсім месца хапіла. Потым доўга размаўлялі — не маглі нагаварыцца: пра творчасць, Беларусь, родны для нас з Марыяй і Мікалаем Піскунамі Бабруйск, пра поспехі дзяцей і ўнукаў... І песні прыгожыя беларускія разам спявалі. Заснулі адно пад раницу. Канцэрт у нас быў а 12-й гадзіне, а Палац культуры, творчасці і мастацтва недалёка ад мяне. Туды нас адвезлі на сваіх машынах сын Сяргей і яго жонка Таццяна”.

Як бачым, транспарт, харчаванне, размяшчэнне

тальяцінцы ўзялі на сябе. Затое — жывыя зносіны, і ўвесь час разам з сябрамі. Што немалаважна, калі яны прыехалі ненадоўга. І лішніх расходаў не было. Людміла паведамляе, што гасцям вельмі спадабалася сцэна, зала, у якой нядаўна быў рамонт. Цюменцам выдзелілі асобную грывёрку, каб зручна было рыхтавацца да канцэрта. “Калі ішла генеральная рэпетыцыя, то ўвага была — нашым гасцям, — піша Людміла Дзёміна. — Адміністрацыя палаца, кіраўнік аддзела культуры разумелі: такое ж не часта бывае. А глядачоў сабралася паўнютка залы: больш за 300 чалавек. Прышлі прадстаўнікі ўлады, дзеячы культуры, дэпутаты. Шмат віншаванняў і пажаданняў было ў адрас артыстаў, у тым

Здымак на ўспамін пра тое, як беларусы Тальяці сустракалі ў сябе цюменьцаў-беларусаў

ліку і цюменьцаў. Усё прайшло выдатна. А заключную песню “Дом — Бялая Русь” мы слявалі ўсе разам, а глядачы апладзіравалі стоячы”.

На заканчэнне Людміла Дзёміна паведамляе: “Да нас у кастрычніку на “Дажынкі” прыедуць суайчыннікі з Барнаўла: мы ўжо спісаліся, рыхтуем да сустрэчы. Чакаем ансамбль Сафіі Антоненкі, з якой мы пазнаёміліся на нарадзе ў беларускім Пасольстве ў Маскве 25 кастрычніка 2012 года”. Фармат сустрэчы будзе, пэўна, такі ж самы.

На адным са здымкаў, зробленых у дні сустрэчы землякоў у Тальяці, мы бачым шасцёра артыстаў розных узростаў з цюменьскага клану Піскуноў-Падкарытавых і чатырох прадстаўнікоў клану тальяцінцаў Дзёміных-Шылкіных. Сябраваць сем’ямі — гэта па-беларуску!

А вы, сябры, гатовыя скарыстаць досвед тальяцінцаў у Год гасціннасці? Калі так — то пішыце нам. Чым больш кантактаў ладзіцца між землякамі розных краін і гарадоў — тым больш святла

і дабрыні ў свеце. І ў нашых сэрцах.

Дарэчы. Нам нядаўна стала яшчэ вядома, што падрыхтоўка і правядзенне свята ў Тальяці было і перадыпломнай практыкай Сяргея Шылкіна. Ён сёлета заканчвае Самарскае абласное вучылішча культуры і мастацтва, хутка атрымае ўжо свой чацвёрты (!) дыплом. Прыклаў нямала сіл, каб імпрэза прайшла на высокім узроўні. Спадзяемся, і ацэнку за практыку Сяргей атрымае адпаведную.